

„Nekřesej do kaše, křesej do troudu...“ 200 let od narození Karla Havlíčka (1821–1856)

I.

„Podávejte k ouřadům všechno jen po česku, a nepřijímejte žádný rozkaz, žádný spis jinak než po česku: ten kdo německy rozumí, považ, že jest velké množství jiných krajanů nerozumějících, a že on shovívavostí svou špatný zvyk nedbalých ouředníků podporuje a tudy pak těmto svým krajanům škodí. Právě ti z nás, kteří po německu rozumějí, mají nejpřísněji naléhati na rovnoprávnost: neboť oni jsou obyčejně vzdělanější, a jestli se vzdělanější o své méně vzdělané krajany neujmou, kterak se tito sami obhájí?!“

(Národní noviny 22. prosince 1849)

II.

Úsilí, aby český jazyk obsáhl co nejširší spektrum toho, co život přináší, bylo spjato již s jungmannovskou generací. Prosazovalo se zejména v krásné literatuře, ale od 30. let 19. století usilovali vlastenci i o to, aby se čeština stala jazykem vědy (časopis *Krok*, činnost Maticе české atd.). Revoluční období posílilo další trend: prosazovat český jazyk ve veřejném prostoru – zejména ve školách, tedy i na jejich stupních, a také v úřadech. Havlíček k tomu přispěl jak apelem na to, aby se české firmy prezentovaly českými štíty, tak mj. citovanou výzvou, ale i články dalších spolupracovníků ve svých novinách. Národní jazyky se během revoluce opravdu prosazovaly (např. překlady zákonů). Ve vyšším školství se čeština prosazuje až od 60. let, česká technika se rozdělila 1869 a univerzita 1882). O jazykovou rovnoprávnost češtiny s němčinou v úřední komunikaci se bojuje až na konci 19. století (tzv. Stremayrova a Badeniho jazyková nařízení).

III.

Vladimír Macura, *Znamení zrodu*, Praha 1983 (a další vydání); Miroslav Hroch, *Na prahu národní existence. Touha a skutečnost*, Praha 1999; Milan Hlavačka a kol., *České země v 19. století: Proměny společnosti v moderní době*, I–II, Praha 2013.

